

обеспечении милиционеров, которые не позволяли сохранить кадровое ядро и принимать на службу работников — уроженцев городов, которые, как правило, имели более высокий уровень образования и, соответственно, перспективы получения более высокооплачиваемой и комфортной работы [1].

Список основных источников

1. Список личного состава УНКВД Могилевской области по состоянию на май месяц 1941 года // Архив УВД Могилев. облисполкома. – Ф. 13. Оп. 1. Д. 1/6. Л. 1–54.

2. Тютюнков, А. Н. Материальное положение работников Рабоче-крестьянской милиции БССР в 1931–1932 годах (на примере Могилевской области) / А. Н. Тютюнков // Вестник Полоцкого государственного университета. – 2024. – № 3. – С. 75–79.

УДК 378.147

А. М. Шубадзёрава

дацэнт кафедры

сацыяльна-гуманітарных дысцыплін

Магілёўскага інстытута МУС,

кандыдат філалагічных навук, дацэнт

ПЕРАКЛАД ЮРЫДЫЧНЫХ ТЭКСТАЎ У КАНТЭКСЦЕ ВЫВУЧЭННЯ ДЫСЦЫПЛІНЫ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)»

TRANSLATION OF LEGAL TEXTS IN THE CONTEXT OF STUDYING THE DISCIPLINE «BELARUSIAN LANGUAGE (PROFESSIONAL VOCABULARY)»

***Анатацыя.** У артыкуле разглядаецца пераклад як від вучэбнай дзейнасці, вызначаецца яго роля ў працэсе засваення прафесійнай лексікі. Аналізуюцца асаблівасці перакладу юрыдычных тэкстаў і шляхі яго рэалізацыі ў адукацыйным працэсе.*

***Ключавыя словы:** юрыдычны пераклад, тэхналогія перакладу, прафесійная лексіка, метадычны прыём, тэрміны, юрыдычны тэкст, безэквівалентная лексіка, блізкароднасныя мовы, лексічная кампетэнцыя, камунікацыя.*

Annotation. *The article examines translation as a type of educational activity, defines its role in the process of mastering professional vocabulary. The features of the translation of legal texts and the methods of its implementation in the educational process are considered.*

Keywords: *legal translation, translation technology, professional vocabulary, methodological technique, terms, legal text, non-equivalent vocabulary, closely related languages, lexical competence, communication.*

Выкарыстанне перакладу ў дыдактычных мэтах заўсёды было адной з актуальных тэм у методыцы навучання мовам. Аднак неабходна адзначыць, што большасць даследаванняў звязана з вывучэннем тэхналогіі перакладу ў дачыненні да замежных моў. Асабліва актуальнымі ў гэтых адносінах з’яўляюцца навуковыя працы такіх даследчыкаў, як Н. Г. Валеева [1], В. С. Вінаградаў [2], В. Н. Камісараў [3] і інш.

У апошні час усё часцей узнікае пытанне аб мэтазгоднасці выкарыстання перакладаў для засваення прафесійнай лексікі на беларускай мове ў вышэйшых навучальных установах негуманітарнага профілю, пра што сведчаць навуковыя публікацыі А. А. Кірдуна [4], Л. П. Місюкавец [5], В. У. Азаркі [6] і інш.

У працэсе навучання спецыяльнай лексіцы пераклад можа выступаць як самастойны від практыкаванняў, так і метадычны прыём, які садзейнічае актывізацыі лексічнага матэрыялу, развіццю ўмення падбіраць адэкватныя моўныя эквіваленты, аналізу структурных асаблівасцей сказаў і тэкстаў.

Вялікае значэнне пераклад як форма працы з тэкстам мае для фарміравання лексічнай, граматычнай і камунікатыўнай кампетэнцыі, бо пры перакладзе адбываецца супастаўленне слоў дзвюх моў, усведамленне іх семантыкі, спалучальнасці і стылістычных адценняў значэння. Гэта дазваляе не толькі папаўняць слоўнікавы запас навучэнцаў, але і правільна ўжываць слова ў адпаведным кантэксце. Пры гэтым важна, каб пераклад разглядаўся не як простая замена слоў адной мовы на іншую, а як асэнсаваная дзейнасць, якая патрабуе пэўных уменняў і навыкаў.

Пераклад у адукацыйным працэсе выконвае дзве асноўныя функцыі: 1) навучальную: ён выступае сродкам, які дазваляе авалодаць мовай на ўсіх яе ўзроўнях (фанетычным, лексічным, граматычным і стылістычным); 2) камунікатыўную: накіраваны на развіццё ўмення перадаваць змест і сэнс выказвання на іншай мове з улікам яго стылістычных, жанравых і кантэкстуальных адметнасцей, што садзейнічае фарміраванню міжмоўнага і міжкультурнага ўзаемадзеяння.

Пры вывучэнні дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» вялікая ўвага надаецца перакладу тэкстаў, асабліва юрыдычных, прычым тэхналогія перакладу мае свае адметнасці, на якія неабходна звярнуць увагу.

Трэба адзначыць, што пераклад не з'яўляецца новым відам вучэбнай дзейнасці для навучэнцаў вышэйшых навучальных устаноў, паколькі фарміраванне асноўных уменняў і навыкаў, звязаных з перакладам тэкстаў розных стыляў і жанраў, а таксама сказаў з адметнымі беларускімі словазлучэннямі, прадугледжана школьнай праграмай. Разам з тым дадзеныя навыкі неабходна развіваць і ўдасканальваць, рабіць гэта трэба паступова і паэтапна.

Як ужо адзначалася, пры вывучэнні спецыяльнай лексікі ў вышэйшых навучальных установах Міністэрства ўнутраных спраў пераклад юрыдычнай літаратуры займае цэнтральнае месца. Юрыдычныя тэксты істотна адрозніваюцца ад тэкстаў мастацкай літаратуры, бо змяшчаюць юрыдычную тэрміналогію, якая складае асноўны вакабуляр спецыяльнасці і выклікае цяжкасці для разумення і ўспрымання, асабліва ў пачаткоўцаў. Гэта невыпадкова, бо «тэрміналагічны апарат спецыяльнасці аб'ёмны і неаднародны па сваім саставе: ён уключае тэрміны, розныя паводле сферы функцыянавання, стылістычнага выкарыстання, паходжання і інш., што ўскладняе працэс засваення юрыдычнай лексікі» [7, с. 158].

Паколькі пераклад юрыдычных тэкстаў непасрэдна звязаны з перакладам юрыдычных тэрмінаў, то гэты від вучэбнай дзейнасці прадугледжвае паэтапную працу. На першым этапе навучэнцаў неабходна пазнаёміць з асноўнымі тэрмінамі, якія будуць сустракацца ў тэксце, які неабходна перакласці. Для гэтага можна выканаць практыкаванні, звязаныя з перакладам асобных тэрмінаў і тэрміналагічных спалучэнняў, тлумачэннем іх лексічнага значэння, падборам сінонімаў і блізказначных выразаў і інш. Асноўная мэта дадзенага этапу — засваенне навучэнцамі новай юрыдычнай лексікі.

На падрыхтоўчым этапе вельмі важна, каб навучэнцы разумелі, што пры перакладзе тэкстаў з рускай мовы на беларускую не заўсёды магчымы даслоўны пераклад. Безумоўна, для роднасных моў уласціва падабенства, а часам і аднолькавасць лексічнай і фразеалагічнай сістэм, і метады калькавання выкарыстоўваецца вельмі часта, але так бывае не заўсёды, і таму неабходна выкарыстоўваць іншыя прыёмы перакладу, такія як субстытуцыя і трансфармацыя.

Субстытуцыя шырока выкарыстоўваецца пры перакладзе паміж роднаснымі мовамі, дзе знешне падобныя словы могуць мець рознае

значэнне або стылістычную афарбоўку. Сутнасць прыёму заключаецца ў замене аднаго элемента на другі, які больш падыходзіць ў дадзеным кантэксце з пункту гледжання стылістыкі, граматыкі ці семантыкі. Гэты прыём перакладу дазваляе захаваць сэнс арыгінала, адначасова адаптаваўшы тэкст пад нормы і асаблівасці мовы перакладу, і прымяняецца ў выпадку, калі прамы ці даслоўны пераклад не забяспечвае адэкватнай перадачы сэнсу або парушае нормы мовы перакладу.

Акрамя субстытуцыі, дзейным прыёмам перакладу з’яўляецца трансфармацыя. Калі пры субстытуцыі адбываецца замена аднаго лінгвістычнага элемента іншым (лексічным, граматычным і г. д.) з захаваннем семантыкі, то пры трансфармацыі — змена структуры тэксту ці асобных яго элементаў на ўзроўні граматыкі, сінтаксісу ці стылю для забеспячэння адэкватнасці перакладу.

Для замацавання вышэйназваных прыёмаў перакладу асабліва актуальнымі будуць разнастайныя практыкаванні па перакладзе на беларускую мову словазлучэнняў з дзеепрыметнікамі незалежнага стану цяперашняга часу.

На другім этапе, непасрэдна звязаным з перакладам прафесійных тэкстаў, неабходна звяртаць увагу на жанравую разнастайнасць юрыдычных тэкстаў і іх асаблівасці. На гэтым этапе важна навучыць бачыць жанравыя і стылістычныя адметнасці тэкстаў. Пры перакладзе навуковых юрыдычных тэкстаў вялікая ўвага павінна надавацца дакладнасці перадачы тэрміналогіі і лагічнай структуры арыгінала, пераклад афіцыйна-дзелавых дакументаў патрабуе захавання афіцыйнасці і ўстаноўленых норм дзелавых зносін, публіцыстычны тэкст юрыдычнай тэматыкі павінен перадавацца з захаваннем лагічнай паслядоўнасці думак і эмацыйнай афарбоўкі.

Навучанне якаснаму перакладу спецыялізаваных юрыдычных тэкстаў уяўляе сабой бесперапынную пастапную мэтанакіраваную дзейнасць, якая адыгрывае важную ролю ў працэсе вывучэння спецыяльнай лексікі, паколькі дазваляе не толькі асвоіць прафесійны тэрміналагічны апарат, але і зразумець тонкасці прававой мовы.

Спіс асноўных крыніц

1. Валеева, Н. Г. Теория перевода: культурно-когнитивный и коммуникативно-функциональный аспекты : монография / Н. Г. Валеева. – М. : РУДН, 2018. – 244 с.
2. Виноградов, В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – М. : Изд-во ин-та общего и сред. образования РАО, 2001. – 224 с.

3. Комиссаров, В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 250 с.

4. Кірдун, А. А. Тэхналогія навучання перакладу вузаспецыяльных тэкстаў з рускай мовы на беларускую / А. А. Кірдун // Труды БГТУ. Сер. 4, Принт- и медиатехнологии. – 2023. – № 1 (267). – С. 118–125.

5. Місюкавец, Л. П. Пераклад навуковых тэкстаў як адзін з метадаў павелічэння лексічнага запasu / Л. П. Місюкавец // Банковская система: устойчивость и перспективы развития : сб. науч. ст. седьмой междунар. науч.-практ. конф. по вопросам банковской экономики, Пинск, 4–5 апр. 2016 г. / Полес. гос. ун-т. – Пинск, 2016. – С. 295–298.

6. Азарка, В. У. Пераклад у сістэме вывучэння курса «Беларуская мова (спецыяльная лексіка)» / В. У. Азарка // Национально-культурный компонент в тексте и языке : материалы докл. III Междунар. науч. конф. под эгидой МАПРЯЛ, Минск, 7–9 апр. 2005 г. : в 3 ч. / Минский гос. лингвист. ун-т. – Минск, 2005. – Ч. 3. – С. 125–127.

7. Шубадзёрава, А. М. Спецыфіка вывучэння беларускай юрыдычнай лексікі / А. М. Шубадзёрава // Нацыянальна-культурны кампанент у літаратурнай і дыялектнай мове : матэрыялы рэсп. навук.-практ. канф., Брэст, 15 лютага 2024 г. / Брэст. дзярж. ун-т імя А. С. Пушкіна ; рэдкал.: Т. В. Сянькевіч [і інш.]. – Брэст, 2024. – С. 157–161.

УДК 378.1:004.738.5

Д. В. Яковчик

*преподаватель кафедры
социально-гуманитарных дисциплин
Могилевского института МВД*

ФОРМИРОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ-ИМИДЖА УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ: ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ И СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ

FORMATION OF THE INTERNET IMAGE OF A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION: PSYCHOLOGICAL ASPECTS AND MODERN TRENDS

Аннотация. Конкурентная борьба на рынке образовательных услуг вынуждает учебные учреждения полноценно использовать различные цифровые платформы как эффективные каналы привлечения абитуриентов. Интернет-имидж учебного заведения играет существенную роль в формировании его